מעבר הפידאיון לישראל יוצר הזדמנות היסטורית, אבל - - -

להלן נאומו של אורי אבנרי בוויכוח השנתי על משרד־החוץ.

שר־החוץ דיבר היום על „אזורי שממה" ועל „אזורים צחיחים" ביחסי־החוץ של ישראל.

אך מה צחיח יותר מהמחשבה המדינית הישראלית, ואיזה אזור שומם יותר ממרחב מעשיה המדיניים?

הטורפדו של דיין

ברגע זה מתחוללות מהפכות בנוף המדיני הבינלאומי. יוזמות נועזות משנות את פני העולם.

מה נעשה אצלנו? היכן היוזמה הנועזת שלנו? היכן המחשבה החדשה אצלנו בנאומו של שר־החוץ היום ובשאר דברי הממשלה?

אצלנו הכל מונח במקום, תקוע במקום, כמו אבן שאין לו הופכין.

במצריים התחוללה מהפכה נפשית, שאינה נופלת מזו שחלה בוושינגטון כלפי סין, ובסין כלפי וושינגטון — ואולי מסיבות דומות.

אחרי שלושה דורות של מאבק, הודיעה מצריים רשמית על נכונותה להכיר בקיומה החוקי של ישראל, ולעשות עימה שלום.

מה היתה התגובה? בהלה בירושלים, בבחינת „שלום עליך, ישראל." כי שלום פירושו נסיגה מהשטחים, ולכך אין הממשלה מוכנה.

במצב דומה, שלח הנשיא ניכסון את הפרופסור הנרי קיסינג'ר לסגישה חשאית בפקין, ובה הוכן הבסיס ליוזמה הגלוייה שבאה בעקבותיה.

הערבים הלכו בדרך דומה. אני מוצא לנכון להודיע לכנסת דבר שלא נודע בירושלים — עובדה שאני אח־ראי לנכונותה, ושאותה ויידאתי על פי מקורות ערביים וישראליים כאחד — והיא:

בחודש פברואר עמדה להתקיים, ביוזמה מצרית, פגישה בדרג גבוה בין נציג ישראלי ונציג מצרי, בדומה לפגישת קיסינג'ר. יוזמה זו היתה צריכה להיות פתיחה לשורה שלמה של יוזמות שלום, שנועדו לחולל שינוי מהפ־כני במצב.

כשהם נסים מידי הרוצחים הירדניים אל מולדתם, המוח־זקת בידינו.

הם באים אל אזור הכיבוש של צה"ל, כי הם מעדיפים אותנו, את צבאנו, אפילו את בתי־הסוהר שלנו, על פני הגיהינום הירדני, בו הם נרדפים עד צוואר ונשחטים בלי חמלה.

מעשה פשוט זה מעיד על השינוי העצום שחל בסתר לבם, לא רק של הפלסטינים בכלל, אלא אף של הפידאיון. כשהם עומדים פנים אל פנים מול המוות, נעלמות הסיסמאות הריקות,

דוש ב„מעריב"

'באה העובדה הממשית: בין ישראל ופלסטין יש שותפות־גורל, לטובה או לרעה, ואין זו יכולה כלי זו.

השינאה למלך וחבר מרצחיו עולה על שינאתם לישר־ראל. וככל שהדיכוי הירדני גובר, כן קטנה ההתנגדות לדו־קיום עם ישראל.

אילו היתה לנו הנהגה המסוגלת לצאת ממידבר מח־שבתה הצחיחה, היא היתה אוחזת בהזדמנות חד־פעמית זאת ופותחת בשורת מיבצעים ברוח ניכסון וברנד: הצעה מהפכנית לפלסטינים, נכונות למסור לפלסטינים, ואף

השר אמר היום על מצריים שהיא „השתחררה במאבק קשה ומעורר־אהדה מהשתעבדות לגורמי חוץ."

כבוד השר, איזו אהבה?

מה לא עשה משרד־החוץ הישראלי — אמנם לפני זמנך, ב־1954 — נגד מאבק־השיחרור של מצריים, החל ב„עסק־הביש" ובהפצרה בבריטים להישאר בסואץ, וכלה בהתקפה הגדולה על עזה ב־1955? מה לא עשה אותו משרד־חוץ נגד מאבק־השיחרור של אלג'יריה?

אל נחזור על שגיאה זו במיגזר המכריע ביותר — ביחסנו למאבק־השיחרור הפלסטיני. הבה נכריז כפה מלא: כל עוד השיחרור שלכם אינו בא על חשבון עצמאותנו שלנו, כל עוד הוא מכוון לעצמאותכם שלכם במערב הירדן או בשני עברי הירדן — תמצאו בנו בן־ברית, עוזר ומסייע.

מעמד של שר לרבין

וכאן אני בא, כבוד היושב־ראש, מהמעשה המדיני אל הכלי המדיני, אל משרד־החוץ.

מזה חמש־עשרה שנה אני מתריע — מחוץ לבית ובבית — על המיבנה האבסורדי של משרד־החוץ.

למעשה מכונסים תחת גג משרד־החוץ שלושה מעגלי־פעולה שונים במהותם:

- האחד — יחסינו עם ארצות־הברית;
- השני — יחסינו עם שאר מדינות העולם;
- השלישי — יחסינו עם העולם הערבי.

יחסינו אל ארצות־הברית אינם יחסי־חוץ, במובן הרגיל של המילה. אין יחסי־ארצות־הברית־ישראל כיחסים בינינו לבין כל מדינה אחרת בעולם. זהו יחס החודר עמוק לכל שטחי חיינו.

לכן, כבוד היושב־ראש, שגריר ישראל בוושינגטון אי־נו סתם שגריר; יש לו פונקציה מיוחדת במינה. וכשם שישנן מדינות בעולם אשר בהן אנשים בעלי תפקידים מיוחדים נושאים בדרגת שר (למשל, מעמדו של ראש משלחת ארצות־הברית באו"ם שהוא בדרגת שר, חבר הממשלה) — אני סבור שהנציג הישראלי הבכיר בארצות־הברית היה צריך להיות בדרגת שר, חבר־הממשלה,

אבן שאין לו הופכין...

והנה, ברגע ההיסטורי המכריע, ממש ערב הפגישה המתוכננת — שהשרים המרכזיים בממשלה ידעו אודו־תיה — שלח השר משה דיין טורפדו והטביע את הספינה בטביעה ישירה.

במסעדה בשם קסבה השמיע באותו ערב את האימרה, שאם עליו לבחור בין שרם־אל־שיך בלי שלום לבין שלום בלי שרם־אל־שיך, הוא יעדיף את שרם־אל־שיך בלי שלום.

הצהרה זו נתקבלה בקהיר כהודעה מוס־מכת של ממשלת ישראל, שנועדה למנוע מראש משא־ומתן בלי תנאים, והפגישה בוטלה.

מיהו „קיסינג'ר הישראלי"

האם אפשר לתאר מעשה המנוגד יותר למעשה הנשיא ניכסון, מאשר מעשה זה?

הרי זה כאילו ערב בואו של קיסינג'ר לפקין הודיע ניכסון, שאם עליו לבחור בשלום בלי וויאט־נאם או בוויאט־נאם בלי שלום, הוא מעדיף וויאט־נאם בלי שלום.

בנימין הלוי: מי היה פה קיסינג'ר?

אורי אבנרי: זאת תחשוב בעצמך.

שר־החוץ אבא אבן: כל הסיפור שלך בדוי מתחילתו עד סופו.

אורי אבנרי: תפקידך להכחיש זאת. אבל תפקידי הוא לומר את האמת.

בנימין הלוי: שר־החוץ מכחיש, ואתה או־מר שאני אחשוב מיהו קיסינג'ר במיקרה זה.

אורי אבנרי: הייתי יכול לומר מעל דוכן זה מי היה השליח הישראלי המיועד. יש לי סיבות טובות מאוד לא להגיד זאת.

האם דברים אלה, כבוד שר־החוץ, תואמים את „הרוח גלויית־הלב האופיינית לנו," כדבריך היום?

הפלסטינים מתדפקים על שערינו

ומאזור השממה של עמדתנו כלפי מצריים, אל שטח צחיח עוד יותר — יחסנו לבעייה הפלסטינית.

הנה רואות עינינו דבר שרבים לא יכלו אף לחלום עליו: הפדאיון, הלוחמים הפלסטיניים שנשבעו לחסל את המדינה, שחרטו על דגלם של שלילת עצם קיומנו הלאו־מי — מתדפקים על שערינו, עוברים את הירדן מערבה,

לפידאיון, את הגדה המערבית, במסגרת שלום ושיתוף פעולה ישראלי־פלסטיני, עד כדי עזרה בפועל נגד הצבא המרצח.

מדינה פלסטינית אפשרית מייד, וכיום יותר מתמיד. שום דבר אינו חסר, זולת היכר־לת הנפשית של קברניטי ישראל לצאת מן הכלוב המחשבתי, שבו הם כלאו את עצמם, מתוך פחד כפני רוח־הפרצים של השינוי.

עם מוכה ושותת־דם

מזה עשרים ושלוש שנה אני מטיף ליוזמה ישראלית חיובית כלפי הפלסטינים, עוד מימי מלחמת־העצמאות, ומעולם לא היתה הזדמנות כה בולטת, כה מוחשית, כמו ברגע זה. אך העין מוכה בסנוורים, האוזן אטומה, וקולנו נשאר כקול קורא במידבר צחיח.

מייק ב„ידיעות אחרונות"

כסילים סבורים שהפלסטינים גמורים.

הם שוכבים על הארץ, מוכים ושותתים דם. לא מעט מן האשמה רובצת עליהם ועל הנהגות הפידאיון, שלא השכילו לגבש מצע לאומי מציאותי וברי־ביצוע, כלומר, מצע של דו־קיום עם ישראל.

אך העם הפלסטיני נשאר קיים, ובמוקדם או במאוחר יקום לתנופה חדשה, בשאיפה לזחות לאומית ולמדינה לאומית משלו.

עם האפשרות לפעול ולהתבטא כמו כל שר בממשלת ישראל.

לי אישית קשה לתאר אדם מתאים יותר לתפקיד זה, ולדרגת שר, מאשר יצחק רבין, רודף־האמת.

בנימין הלוי: אז יהיו לך שני שרי־חוץ. אתה רוצה בשני שרי־חוץ?

אורי אבנרי: אני רוצה בשלושה, חבר־הכנסת הלוי. מייד תיווכח.

אני מציע שהנציג הבכיר של ישראל בארצות־הברית יהיה בעל פונקציה נפרדת ושונה מזו של שגריר, בעל מעמד של שר. אני מציע ששר־חוץ יהיה ממונה על יחסי־החוץ הרגילים, השיגרתיים של ישראל, כפי שישנו עכשיו. ואני סבור — אני חוזר על כך בפעם המי־יודע־כמה — שדרוש שר מיוחד ומיניסטריון מיוחד לפעולה בעניינים הערביים.

אין זה תפקיד, אין זו דרך־מחשבה, אין זו שיטה של עשייה, העולים בקנה אחד עם השיגרה של משרד־החוץ.

שר לענייני המרחב

יחסינו עם העם הפלסטיני, יחסינו עם מצריים, יחסינו עם מדינות ערב כולן, אינם במישור אחד עם יחסי־החוץ שלנו, אפילו לא עם יחסינו עם ברית־המועצות וסין. כשם שבבריטניה ישנו שר מיוחד לחבר העמים הבריטי.

שר־החוץ אבא אבן: אבל בתוך משרד־החוץ.

אורי אבנרי: אני לא מתנגד שזה יהיה בתוך משרד־החוץ, כבוד השר. אני באמת לא רו־צה להיכנס ל„מלחמות היהודים."

אני סבור שדרוש סגן־ראש־הממשלה, שיתאם את פעולת כל המשרדים הפוליטיים, כשם שדרוש סגן־ראש־ממשלה שיתאם את פעולות כל המש־רדים הכלכליים, וסגן־ראש־ממשלה שיתאם את כל המשרדים לשירותים סוציאליים.

אבל לא זה העיקר.

העיקר הוא, דרוש מיניסטריון מיוחד לענייני המרחב, עם צוות מיוחד של מומחים לענייני העולם הערבי, ולא המחלקה הקטנה, העלובה, המדולדלת — עלובה במיספר עובדיה, מדולדלת בתקציבה — העוסקת במשרד־החוץ שלך, אדוני השר, בענייני המזרח־התיכון.